

Literatuurlijst Gender & Ontwikkeling

Oktober 2004

**Documentatiecentrum en Archief
voor Gelijke Kansen, Feminisme en Vrouwenstudies
Koningsstraat 136
1000 Brussel
Tel. 02/209.34.10
Fax. 02/209.34.11**

**<http://www.rosadoc.be>
info@rosadoc.be**

Woord vooraf

De laatste decennia zien we een toenemende globalisering op economisch, sociaal en politiek vlak. Een proces dat zowel mannen als vrouwen in het Noorden en Zuiden treft, maar de vrouwen toch anders en harder treft dan de mannen. Voor de vrouwen betekent een globaliserende economie, slechtere arbeidsvoorwaarden, lagere lonen en veel onzekerheid. Het ontwikkelingsbeleid dat vanuit een genderneutrale visie werkt, zorgt in de dagdagelijkse praktijk voor een grotere ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. Het is pas recent dat het ontwikkelingsbeleid oog krijgt voor deze problematiek en beseft dat een effectief beleid, een beleid dat mannen en vrouwen gelijke kansen wil bieden, een genderperspectief moet inbouwen.

Maar er is niet alleen kommer en kwel te melden over vrouwen in derdewereldlanden. De beeldvorming over hen is meestal nogal negatief en somber en dikwijls waar, maar is niet het volledige beeld. Het doet onrecht aan de vele vrouwen die actief proberen iets aan hun levensomstandigheden te veranderen. Getuige daarvan zijn de vrouwen die kleine bedrijven opstarten. Veel vrouwen nemen ook het voortouw in de strijd tegen de aantasting van het milieu en ijveren voor een ontwikkelingsbeleid op hun maat.

In deze literatuurlijst willen we al deze facetten aan bod laten komen. De voorkeur is gegeven aan de meest recente boeken, maar relevante oudere publicaties zijn ook opgenomen. Bij elk boek is er een classificatienummer vermeld, dit nummer komt overeen met de vindplaats in onze bibliotheek. Artikelen zijn bewust niet opgenomen in deze lijst. Voor meer informatie is er onze databank op de website www.rosadoc.be. Boeken en artikelen over gender en ontwikkeling zijn te vinden onder de trefwoorden: ontwikkelingslanden, gender, globalisering, ontwikkeling, duurzame ontwikkeling en ontwikkelingsbeleid.

Samenstelling: Carine Tavernier

EMPOWERMENT	4
ONTWIKKELING	7
ONDERNEMERS	12
GLOBALISERING	15

Afshar Haleh (ed.)**Women and empowerment: illustrations from the third world**

London: MacMillan Press, 1998. - 214p.

ISBN 0-333-71974-3

Het begrip empowerment vraagt een kritische benadering aldus Haleh Afshar, editor van Women and Empowerment. Zij vindt de definitie van empowerment als zijnde het vermogen van de individuele vrouw om haar mogelijkheden en kansen te realiseren te beperkend. De maatschappelijke context wordt hierbij buiten beschouwing gelaten. Casestudies uit Latijns-Amerika, Azië en het Midden Oosten tonen de verschillende manieren waarop het beleid maatregelen nam onder het mom van empowerment. De nadruk die werd gelegd op het individu en zijn problemen ondermijnen gemeenschappelijke acties en doelen. De auteurs in de verschillende bijdragen vragen zich dan ook af wat empowerment precies is: is het de mogelijkheid om keuzes te maken? Is het toegang hebben tot hulpmiddelen en de controle erover? Algemeen stellen zij dat empowerment een dynamisch proces is dat vanuit de vrouwen zelf vertrekt, hun stem moet dus gehoord worden in het publieke debat. Deze definitie heeft dan ook consequenties voor het te voeren ontwikkelingsbeleid.

EMPOWERMENT/ ONTWIKKELINGSLANDEN/ MIGRATIE/ KREDIETEN/ NGO'S

FII G/0517

Bhavnani Kum-Kum, Foran John, Kurian Priva A. (eds.)**Feminist futures: re-imagining women, culture and development**

London: Zed Books, 2003. - 309p.

ISBN 1-84277-029-2

Het ontwikkelingsbeleid dat de laatste vijftig jaar is gevoerd, heeft er niet voor gezorgd dat de kloof tussen rijke en arme landen is verkleind. Een globaliserende economie heeft voor toenemende vrouwelijke armoede gezorgd, en voor een aantasting van het milieu. Vrouwen in de derde wereld worden geconfronteerd met een heleboel problemen zoals armoede, werkloosheid, beperkte of helemaal geen toegang tot landeigendom, discriminatie en geweld. Maar deze vrouwen zijn geen slachtoffers. Zij verzetten zich en proberen hun levensomstandigheden te verbeteren. Zij zijn niet alleen maar ontvangers van ontwikkelingshulp, maar geven actief vorm aan die hulp. In dit boek staan de vrouwen centraal, niet alleen in hun capaciteit van werkkraft of ondernemer, maar rekening houdend met de andere rollen die zij ook vervullen in hun samenleving en cultuur.

ONTWIKKELINGSBELEID/ EMPOWERMENT/ CULTUUR/ GENDER/ MILIEU/ DUURZAME ONTWIKKELING

M/0206

Narasimhan Sakuntala**Empowering women: an alternative strategy from rural India**

New Delhi: Sage Publications, 1999. - 236p.

ISBN 0-7619-9340-1

Het ontwikkelingsbeleid gaat nog te dikwijls uit van de veronderstelling dat het verlichten van de armoede in de derdewereldlanden automatisch tot meer gelijke kansen voor vrouwen leidt. Dus meer geld voor ontwikkelingsprojecten is dan het aanbevolen beleid. De auteur van dit boek toont aan dat vijf decennia van economische ondersteuning niet het gewenste effect heeft. Om vrouwen uit hun achtergestelde plaats te halen is meer nodig dan geld alleen. De belangrijkste remmen om tot een verbeterde status te komen ligt bij de vrouwen zelf. Hun gebrekkige kennis en gevoel van machteloosheid en hun kwetsbaarheid. Een attitude verandering van de vrouwen zelf dringt zich dan ook op. Het door de overheid gevoerde rurale beleid wordt vergeleken met dat van NGO's die een andere aanpak verkiezen, zij richten zich op motivatie en bewustwording van de vrouwen. Het boek focust op de plattelandsvrouwen in India, meestal vrouwen uit de lagere kasten.

EMPOWERMENT/ PLATTELAND/ PLATTELANDSVROUWEN/ OVERHEIDSBELEID/ ONTWIKKELINGSBELEID/ INDIA

FII G/0555

Razavi Shahra

Gendered poverty and well-being

Oxford: Blackwell Publishers, 2000. - 291p.
ISBN 0-631-21793-2

Na een periode waar de aandacht, op economisch en politiek vlak, vooral uitging naar stabilisatie en groei, is er terug aandacht voor het probleem van de mondiale armoede. Het werd op de agenda van verschillende wereldconferenties geplaatst en betekende ook een verschuiving in het ontwikkelingsbeleid. Het resultaat daarvan was een nieuw armoedebeleid dat als basisprincipe een arbeidsbevorderende groei voorstaat met uitbanning van sociale uitsluiting als bijkomend aandachtspunt. De relatie tussen vrouwen en armoede is volgens de auteur nog niet voldoende bestudeerd. De sociale ongelijkheid tussen mannen en vrouwen wordt daarbij wel eens uit het oog verloren. Deze ongelijkheid zorgt ervoor dat vrouwen niet altijd greep hebben op belangrijke beslissingen die hun leven bepalen, zoals de beslissing over het aantal kinderen bijvoorbeeld. Het negeren van deze elementen bij het bepalen van indicatoren van armoede bemoeilijkt een effectief ontwikkelingsbeleid.

ARMOEDE/ GENDER/ ONTWIKKELINGSLANDEN/ DEMOGRAFIE/ EMPOWERMENT/ GLOBALISERING
FII I/0043

Razavi Shahra (ed.)

Shifting burdens: gender and agrarian change under neoliberalism

Bloomfield: Kumarian Press, 2002. - 265p.
ISBN 1-56549-143-2

Sinds de jaren 80 en 90 van vorige eeuw is er een verschuiving geweest in het ontwikkelingsbeleid. Oorzaak is de schuldencrisis in de jaren 80 die ervoor zorgde dat het ontwikkelingsbeleid meer een marktgericht model volgde. Handelsbelemmeringen, belastingen op export moesten verdwijnen. Deze maatregelen moesten de rurale ontwikkeling stimuleren en zorgen voor juiste prijzen voor de grondstoffen. Het tegendeel was het geval, voor de ontwikkelingslanden betekende dit neo-liberale model een scherpe daling van hun grondstofprijzen. Kleine boeren, en vooral de vrouwen die veelal in de landbouw actief zijn, werden hard getroffen. In vijf casestudies worden de gevolgen van dit beleid voor de plattelandsvrouwen beschreven.

GENDER/ RURALE ONTWIKKELING/ EMPOWERMENT/ ONTWIKKELINGSLANDEN/ ONTWIKKELINGSBELEID
FII A/0750

Serrano Annie, Hunt Hayat, Bhushan Anjana

Science and technology for poverty alleviation and women's empowerment: illustrations from the Asia- Pacific Region

New York: United Nations Development Programme, 1998. - 45p.

De introductie van wetenschap en techniek als middel om armoede te bestrijden en vrouwen meer autonomie geven, was een van de doelstellingen van een expertenmeeting in India in 1996. Zij zochten naar concrete, toepasbare aanbevelingen die door ontwikkelingsorganisaties en regeringen konden toegepast worden. Mits aangepaste vorming en ondersteunende diensten is het zeer goed mogelijk om vrouwen in armoede de technische kennis te geven die hen in staat stelt hun levensomstandigheden te verbeteren. Het is echter belangrijk dat bij het introduceren van nieuwe technieken de bestaande genderrelaties mee in rekening worden gebracht. In India werden waterpompen geïnstalleerd en alleen de mannen kregen een opleiding om ze te repareren. De vrouwen zijn echter de traditionele verbruikers van water. Bij defecten van de pompen was het voor de mannen dan ook niet prioritair om ze te herstellen met als gevolg lange periodes waarin de pompen niet konden gebruikt worden. Aan dit euvel werd verholpen door de vrouwen een gepaste opleiding te geven zodat zijzelf ook herstellingen konden uitvoeren.

ARMOEDE/ EMPOWERMENT/ GENDER/ BETAWETENSCHAPPEN/ AZIË
FII B/0612

Stein Jane

Empowerment and women's health: theory, methods and practice

London; New Jersey: Zed Books, 1997. - 322p.

ISBN 1-85649-464-0

Dit boek is een theoretisch werk dat in de eerste plaats een uitgebreide analyse brengt van de begrippen 'empowerment' en 'gezondheid'. Volgens de auteur is er een belangrijk verband tussen de twee en dat wordt in een theoretisch schema gegoten dat als basis kan dienen voor toekomstige programma's in verband met ontwikkeling en gezondheid. De centrale stelling van het boek is dat de gezondheid van vrouwen in ontwikkelingslanden en achtergestelde gebieden van de 'eerste wereld' positief wordt beïnvloed door de toepassing op het terrein van het concept 'empowerment'. Empowerment betekent dat vrouwen niet langer als hulpbehoevende slachtoffers worden gezien, maar dat zij zich, indien zij hun situatie structureel willen wijzigen, zullen moeten organiseren om zelf een hogere levenskwaliteit af te dwingen. De auteur legt ook de nadruk op het belang van een internationale feministische agenda die, met respect voor de verschillende culturele toepassing van het empowerment-beginsel.

GEZONDHEID/ GEZONDHEIDSZORG/ MACHT/ ONTWIKKELINGSBELEID/ ONTWIKKELINGSLANDEN/ METHODEN VAN ONDERZOEK
CP/0007

Townsend Janet (e.a.)

Women and power: fighting patriarchies and poverty

London: Zed Books, 1999. - 200p.

ISBN 1-85649-804-2

In 'Women and Power' willen de auteurs een lans breken voor het begrip empowerment. Zij vertrekken hiervoor van een brede definitie van macht. Het gaat niet alleen om macht over mensen, maar ook over de innerlijke kracht en macht van mensen. De kracht van mensen die samenwerken en zo verandering kunnen bewerkstelligen. De kracht en het geloof in eigen kunnen van elke individuele vrouw om haar eigen lot in handen te nemen. In dit boek komen de plattelandsvrouwen van Mexico aan het woord. Deze, meestal arme, vrouwen organiseerden zich of werden lid van bestaande vrouwenorganisaties. Hun gevecht tegen de armoede en voor gelijke kansen met alle ups en downs vandiën, wordt verteld.

MACHT/ EMPOWERMENT/ ONTWIKKELINGSLANDEN
FII B/0569

United Nations Populations Fund

Promoting gender equality in population and development programmes: best practices and lessons learnt

[s.l.] : UNFPA, 1999. - 36p.

De vooruitgang die ontwikkelings- en bevolkingsprogramma's boeken is meestal te danken aan het genderperspectief dat ze incorporeren. Strategieën die de autonomie van vrouwen bevorderen hebben een effect op de hele bevolking. In dit rapport wordt het geïllustreerd aan de hand van voorbeelden uit de hele wereld.

GELIJKE KANSEN/ EMPOWERMENT/ GENDER/ ONTWIKKELINGSBELEID
FII B/0647

United Nations Development Fund for Women

Progress of the World's Women 2002: volume 2: gender equality and the millenium development goals

New York: United Nations Development Fund for Women, 2002. - 68p.
ISBN 0-91291770-9

In het laatste decennium van de 20e eeuw hebben regeringen wereldwijd zich ertoe verbonden om gelijke kansen voor vrouwen in te schrijven in hun regeringsbeleid. De verschillende internationale conferenties, zoals o.a. de wereldvrouwenconferentie in 1995, waren de stimulans hiertoe. Deze intenties werden nogmaals opgenomen in de millenium ontwikkelingsdoelen, die in 2000 door alle VN-lidstaten aangenomen werden. Deze doelen kunnen als volgt worden samengevat: het stimuleren van gelijke kansen en empowerment van vrouwen is een effectieve manier om honger, armoede en ziekte te bestrijden en een duurzame ontwikkeling te creëren.

In dit tweejaarlijks VN-rapport worden deze doelen aan de realiteit getoetst.

INTERNATIONAAL/ STAND VAN ZAKEN/RAPPORT/ GELIJKE KANSEN
FII B/0926

ONTWIKKELING

Amadiume Ifi

Daughters of the goddess, daughters of imperialism: African women struggle for culture, power and democracy

London: Zed Books, 2000. - 300p.
ISBN 1-85649-806-9

Vrouwen in Afrika voorstellen als arm, behoeftig en afhankelijk van westerse hulp is hen onrecht aandoen. Het afbreuk aan hun initiatief, hun creativiteit en energie. Het is ondermeer hun aandeel in de landbouwwerkzaamheden, het huishouden en hun activiteiten op de lokale markten die een buffer vormde tegen de meest nadelige gevolgen van kolonialisme. De introductie van een kapitalistische economie en nieuwe staatsystemen in het koloniale tijdperk heeft de situatie van de vrouwen eerder verslechterd. Het is tegen die post-koloniale achtergrond dat de positie van vrouwen in de Afrikaanse maatschappij, en de Nigeriaanse in het bijzonder, geëvalueerd moet worden. De auteur bekijkt kritisch de competitie die heerst tussen de verschillende vrouwenorganisaties over wie nu het best geplaatst is om de Nigeriaanse vrouw te vertegenwoordigen. Zij gaat de verschillen tussen de vrouwen op basis van sociale klasse en etnische achtergrond niet uit de weg.

VROUWENORGANISATIES/ GENDER/ SOCIALE KLASSE/ POLITIEK/ MACHT/ ONTWIKKELINGSBELEID/ KOLONIALISME
FII G/0558

Bisilliat Jeanne

Face aux changements: les femmes du Sud

Paris; Montréal: L'Harmattan, 1997. - 367p.
ISBN 2-7384-5637-5

Vrouwen verzetten zich overal ter wereld steeds meer tegen de heersende cultuur die hen op sociaal, economisch, cultureel of politiek vlak discrimineert ten opzicht van mannen. In het Noorden is dit proces al een hele tijd aan de gang, maar ook in het Zuiden kunnen we steeds meer gewagen van vrouwenverzet. In dit boek worden een viertal 'recepten' besproken: migratiebewegingen van vrouwen op zoek naar vruchtbare grond (bv. in Senegal), de ontwikkeling van economische activiteiten in de stad, de vorming van vrouwen(krediet)groepen en strategieën om productieve en reproductieve rollen met elkaar te verzoenen. Aan de hand van deze voorbeelden wordt aangetoond hoe vrouwen er traag maar zeker in slagen om de tradities die voor hen een zuiver reproductieve rol hadden weggelegd om te vormen.

FEMINISME/ MIGRATIE/ KREDIETEN/ ARBEIDSPARTICIPATIE/ VROUWENORGANISATIES/ ONTWIKKELINGSBELEID
FII G/0505

Bledshoe Caroline H. (ed.), National Research Council

Critical perspectives on schooling and fertility in the developing world

Washington: National Academy Press, 1999. - 320p.

ISBN 0-309-06191-1

Onderwijs en vruchtbaarheid in ontwikkelingslanden is het onderwerp van dit boek. De laatste helft van de 20e eeuw hebben er grote veranderingen plaatsgevonden in de toekomstverwachtingen van jongeren in ontwikkelingslanden. Met name op vlak van onderwijs en gewenst kinderaantal. Uit onderzoek blijkt dat veel paren minder kinderen wensen in vergelijking met twee decennia geleden. In bijna elk land ter wereld wordt het westers onderwijsmodel gezien als de beste voorbereiding voor het volwassen leven van meisjes. De onderwijsparticipatie van meisjes is dan ook de laatste decennia gestegen. Het is onwaarschijnlijk dat er geen verband zou bestaan tussen beide veranderingen. In veel ontwikkelingslanden ziet men nu in dat, wil men de bevolkingsgroei afremmen en het land verder ontwikkelen, men moet investeren in onderwijs voor meisjes. De auteurs van dit boek plaatsen kritische kanttekeningen bij dit causaal verband. Zij menen dat de link onderwijs-dalende vruchtbaarheid niet overal van toepassing is.

ONDERWIJS/MEISJES/ PARTICIPATIE/ ONTWIKKELINGSLANDEN/ VRUCHTBAARHEID/ DEMOGRAFIE
FII J/0018

Jackson Cecile, Pearson Ruth (eds.)

Feminist visions of development: gender, analysis and policy

London: Routledge, 1998. - 294p.

ISBN 0-415-15790-0

In dit werk wordt een round-up gemaakt van 25 jaar theorievorming rond 'gender en development', van het baanbrekende werk 'Women's role in Economic Development' van Esther Boserup tot de discussies over gender/sekse en de introductie van het empowerment-beginsel. In een eerste reeks bijdragen wordt het concept gender besproken, verderop volgen bijdragen over economische ontwikkeling, onderwijs, milieu en gezondheidszorg. Het werk is het resultaat van een bezinning aan de vooravond van de 4de VN-vrouwenconferentie in Peking van een twintigtal academica met wortels in de socialistisch-feministische beweging over de weg die tot op heden is afgelegd in de analyse van de concepten gender en ontwikkeling.

ONTWIKKELINGSBELEID/ GENDER/ ARMOEDE/ ONTWIKKELINGSLANDEN/ VROUWENCONFERENTIES/ VN/ 1995/ MILIEU
FII A/0674

Gordon April A.

Transforming capitalism and patriarchy: gender and development in Africa

London: Lynne Rienner, 1996. - 218p.

ISBN 1-55587-629-3

Is de ontwikkeling van het kapitalisme een zegen of een vloek voor Afrikaanse vrouwen? Is er een verband tussen kapitalisme en patriërchaat of staan de twee volledig los van elkaar? Veel feministen evalueren het kapitalisme als uitgesproken negatief: kapitalisme genereert ongelijkheid, tussen klassen, tussen rassen maar ook tussen seksen. De auteur van dit boek is het niet eens met de stelling, deels ook uit pragmatische overwegingen, want of men dat nu wil of niet: het kapitalisme is ook voor Afrika de onontkoombare toekomst. Aan de hand van feministische theorieën, politieke economie en literatuur uit de wereld van gender en development toont de auteur aan dat er in een kapitalistische toekomst voor Afrika onverhoopt veel mogelijkheden voor vrouwen verscholen liggen.

ECONOMIE/ FEMINISM/KAPITALISME/ ONTWIKKELINGSBELEID/ ONTWIKKELINGSLANDEN/ AFRIKA
FII I/0022

Gutiérrez Martha (ed.)

Macro-economics: making gender matter: concepts, policies and institutional change in developing countries

London: Zed Books, 2003. - 304p.
ISBN 1-84277-061-6

Traditioneel focust het ontwikkelingsbeleid op economische maatregelen om de ontwikkeling in de derdewereldlanden te stimuleren. De laatste decennia hapert het ontwikkelingsproces weleens, waardoor de beleidsmakers meer open staan voor een alternatieve benadering van de problemen. Het maakt immers een verschil of je man of vrouw bent. Deze verschillen zorgen ervoor dat: niet iedereen gelijke toegang heeft tot de arbeidsmarkt, er loonverschillen bestaan tussen man en vrouw, armoede vrouwen anders treft dan mannen. Deze ongelijke maatschappelijke positie wordt door een zogenaamd genderneutraal ontwikkelingsbeleid meestal nog versterkt en mist zo zijn doel. De samenstellers van deze uitgave bekijken achtereenvolgens macro-economische modellen, het overheidsbeleid en nationale en internationale instellingen door een genderbril. Het boek sluit af met casestudies uit Latijns-Amerika.

ECONOMIE/ GENDER/ ONTWIKKELINGSLANDEN/ GELIJKE KANSEN/ OVERHEIDSBELEID
FI I/0022

Momsen Janet H.

Gender and development

London: Routledge, 2004. -272p.
ISBN 0-415-26690-4

Dit boek vormt een overzichtelijke introductie tot het thema gender en ontwikkeling. De laatste jaren is het inzicht gegroeid dat, door de verschillende rollen die mannen en vrouwen in de ontwikkelingslanden hebben, de impact van het ontwikkelingsbeleid anders is voor vrouwen als voor mannen. De effecten van een steeds meer globaliserende industrie zorgen ervoor dat bestaande discriminaties van vrouwen versterkt worden. Vrouwen worden uit hun traditionele werkzaamheden verdrongen door de toenemende modernisering van de economie, maar de nieuw gecreëerde jobs gaan dikwijls naar mannen.

ONTWIKKELINGSLANDEN/ ONTWIKKELINGSBELEID/ GENDER/ MILIEU/ DUURZAME ONTWIKKELING/ GLOBALISERING
FII B/0928

Mundigo Axel I., Indriso Cynthia (eds.)

Abortion in the developing world

London: Zed Books; World Health Organization, 1999. - 498p.
ISBN 1-85649-650-3

Uit cijfermateriaal blijkt dat abortus in de ontwikkelingslanden veel voorkomt. In deze bundeling krijgen we een overzicht ter zake van 22 ontwikkelingslanden. Abortus is in veel landen illegaal en gebeurt dus meestal in onhygiënische omstandigheden. Dan heb je landen waar anticonceptie beschikbaar is, maar er toch nog veel vrouwen hun toevlucht tot abortus nemen. Centrale vraag is waarom deze vrouwen voor abortus kiezen als ook anticonceptie tot de mogelijkheden tegen ongewenste zwangerschap behoort. In een eerste deel wordt dan ook dieper ingegaan op de relatie tussen abortus en anticonceptie. Het tweede deel gaat over de kwaliteit van de abortushulpverlening, hier worden zowel de vrouwen als de hulpverleners aan het woord gelaten. In het derde deel komt de relatie adolescenten en abortus ter sprake. In het laatste deel wordt het onderzoek naar abortus en de implicaties voor het overheidsbeleid besproken.

ABORTUS/ ANTICONCEPTIE/ ONTWIKKELINGSLANDEN/ GEZONDHEIDSZORG
CG/0104

Perry Susan, Schenck Celeste (eds.)

Eye to eye: women practising development across cultures

London: Zed Books, 2001. - 290p.

ISBN 1-85649-847-6

In deze essaybundel wordt een brug geslagen tussen de ontwikkelingstheorieën en de praktijk. Academics en mensen uit basisbewegingen wisselen van gedachten over diverse ontwikkelingsthema's op vlak van: onderwijs, politiek, economie, vrede en cultuur. In één van de hoofdstukken wordt de rol van de Wereldbank bij het promoten van gelijke kansen voor vrouwen doorgelicht. De laatste jaren wordt er immers in al haar beleidsdocumenten verwezen naar het belang van het genderperspectief bij ontwikkelingsprojecten. Verder worden de moeilijkheden die NGO's geleid door vrouwen ondervinden in India, Bangladesh en China beschreven.

ONTWIKKELING/ GELIJKE KANSEN/ INTERNATIONALE ORGANISATIES/ WERELDBANK/ VROUWENORGANISATIES
M/0156

Rai Shirin M.

Gender and the political economy of development: from nationalism to globalization

Cambridge: Polity Press, 2002. - 264p.

ISBN 0-7456-1491-4

Shirin Rai bekijkt kritisch het ontwikkelingsbeleid vanuit het perspectief van vrouwen. Hun stem wordt in het ontwikkelingsdebat nog veel te weinig gehoord. De gevolgen van het ontwikkelingsbeleid zijn anders voor vrouwen dan voor mannen. De auteur wil niet alleen focussen op de verschillen tussen mannen en vrouwen maar ook op de onderlinge verschillen tussen vrouwen zelf. Zij stelt het eendimensionale beeld bij van derdewereldvrouwen=slachtoffers. Hier komen plattelandsvrouwen aan bod die vechten voor de schaarse bronnen van inkomsten, arbeidsters in steden in volle industrialisatie en academi/activisten die proberen hun stem te laten horen in het politieke debat. Zij laat ook de moeilijke positie zien van feministen in de ontwikkelingslanden t.o.v. de macht van de staat. Zij zitten gewrongen tussen het koloniale vrouwbeeld en het ideaalbeeld dat door de nieuw gevormde staten wordt gehanteerd.

ONTWIKKELINGSBELEID/ GENDER/ ECONOMIE/ GLOBALISERING/ NATIONALISME
FII I/0046

Sittirak Sinith

The daughters of development: women and the changing environment

London: Zed Books, 2000. - 153p.

ISBN 1-85649-588-4

Een kritische kijk op het ontwikkelingsmodel dat de laatste 30 à 40 jaar wordt gehanteerd, en met name meer specifiek toegespitst op het beleid dat in Thailand gevoerd wordt, had de auteur voor ogen. Zelf van Thaise afkomst zag zij welke gevolgen dit soort beleid had op het milieu en op de levensomstandigheden van de vrouwen. Het is een beleid dat sterk geloofde in economische groei en industriële ontwikkeling, maar een aantasting betekende van het fysieke en culturele milieu. Vrouwen zijn de eerst getroffen omdat hun werk meestal in nauw contact met de natuur gebeurde en zij bovendien behoren tot de armste bevolkingsgroep.

ONTWIKKELING/ ONTWIKKELINGSBELEID/ FEMINISTISCHE KRITIEK/ MILIEU/ THAILAND
FII A/ 0742

Sweetman Caroline (ed.)

Gender, development and marriage

Oxford: Oxfam, 2003. - 102p.

ISBN 0-85598-504-6

Het huwelijk, onder welke vorm dan ook, als samenlevingsvorm vind je terug in elke maatschappij. De vorm mag dan wel verschillen, maar de inhoud van het 'huwelijkscontract' (onder welke voorwaarden worden tussen man en vrouw goederen, inkomen en diensten uitgewisseld) is meestal in het voordeel van de man opgesteld. Deze ingebouwde ongelijkheid is reeds een eerste drempel voor gelijke kansen van vrouwen, met repercussies op arbeidsvlak en overheidsbeleid. Het zogenaamde westerse gezinsmodel van het kerngezin waar de man de kostwinner is en de vrouw voor kinderen en huishouden zorgt, kan niet zomaar overgeplant worden naar de ontwikkelingslanden. Zo werd in Afrika de economische bijdrage van vrouwen die werkzaam waren in de landbouw genegeerd, met alle gevolgen vandien. Tot op vandaag gebeurt het dat het ontwikkelingsbeleid de vergissing begaat om de bijdragen van vrouwen te onderwaarden en te denken dat het kerngezin de basis is van elke maatschappij.

GENDER/ HUWELIJK/ ONTWIKKELING/ ONTWIKKELINGSLANDEN

M/0262

Sweetman Caroline

Gender, development and poverty

Oxford: Oxfam, 2002. - 102p.

ISBN 0-85598-480-5

De strijd tegen armoede in de derdewereldlanden is het centrale thema in deze bundel met artikels. De auteurs onderzoeken de complexe link tussen armoede en ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. Een ongelijkheid die zorgt dat armoede een andere impact heeft op mannen, vrouwen en kinderen. Zij pleiten dan ook voor het integreren van een genderperspectief in elk stadium van het ontwikkelingsbeleid. In de diverse onderwerpen wordt dat perspectief verder uitgewerkt en onderzocht. De pro en contra's van kredietverlening aan vrouwen als instrument voor armoedebestrijding worden overwogen. De genderdimensie in het werk van NGO's wordt geanalyseerd. Is het officiële onderwijs werkelijk en overal de hefboom om uit de armoede te geraken? In een artikel over Peru wordt daar genuanceerd over gereflecteerd. Verder zijn er artikels te lezen over gezondheidszorg, meer specifiek over de gevolgen van HIV en Aids voor meisjes en vrouwen.

GENDER/ ARMOEDE/ ONTWIKKELINGSLANDEN/ ONDERWIJS/ KREDIETEN/ ONTWIKKELINGSBELEID

M/0261

Tamboura-Diawara Aïcha

Gender, economic integration, governance and methods of contraceptifs= genre, intégration économique, gouvernance et méthodes contraceptives

Dakar: AAWORD/AFARD, 2002. - 230p.

De internationale economische crisis treft de vrouwen in Afrika hard. Zij hebben allen een gemeenschappelijke vijand, de armoede. In deze bundel komen de overlevingsstrategieën van vrouwen uit een aantal Afrikaanse landen aan bod. De toegang tot de formele arbeidsmarkt wordt hen niet altijd makkelijk gemaakt, zodat ze hun toevlucht zoeken in de informele sector. In Mauretanië ontwikkelden zij een informeel systeem voor kredietverlening. De Nigeriaanse vrouwen organiseren zich in coöperatieven.

ARMOEDE/ ECONOMIE/ GENDER/ INFORMELE SECTOR/ ONTWIKKELINGSLANDEN/ AFRIKA

FII G/0654

World Bank

Engendering development: through gender equality in rights, resources and voice

New York: Oxford University Press; Washington: World Bank, 2001. - 364p.
ISBN 0-19-521596-6

De ongelijkheid tussen mannen en vrouwen is een hinderpaal voor een effectief ontwikkelingsbeleid. Dit is de centrale stelling in dit rapport van de Wereldbank. In de realiteit zien we dat de ongelijke kansen van mannen en vrouwen door de beleidsmakers marginaal wordt behandeld. Dit komt deels doordat zij menen dat deze discriminatie ingebakken zit in de cultuur en deels door hun echte of vermeende onkunde over de gevolgen daarvan voor de ontwikkeling van een land. Dit rapport pleit voor een beleid dat op drie vlakken gelijke kansen stimuleert: een hervorming van de wetgeving, economische ontwikkelingshulp en meer directe maatregelen op korte termijn zoals toegang tot het onderwijs, land en kredieten.

GENDER/ GELIJKE KANSEN/ ONTWIKKELINGSLANDEN/ ARMOEDE/ ONTWIKKELING/ ECONOMIE/ OVERHEIDSBELEID
FII A/0714

ONDERNEMERS

Bouchard Hélène

Commerçantes de Kinshasa pour survivre

Paris: L'Harmattan, 2002. - 235p.
ISBN 2-7475-1850-7

Vrouwen in Congo hebben sinds de jaren negentig de nodige problemen gehad: hyperinflatie, opeenvolgende muntdevaluaties, plunderingen en een ineenslopende nationale economie. De vrouwen van Kinshasa bleven niet bij de pakken zitten en begonnen kleine bedrijfjes op te richten om hun gezin in leven te kunnen houden. Deze activiteit die voor een tweede gezinsinkomen moest zorgen, werd dikwijls de enige bron van inkomsten. Traditie en cultuur leggen echter de nodige beperkingen op. De eer van de man mag niet in het gedrang komen, hij is immers het hoofd van het gezin en dus de aangewezen kostwinner. De strategieën om dit te omzeilen en toch hun bedrijfjes op te starten worden verhaald in dit boek. Deze ondernemende vrouwen zorgen niet alleen voor een inkomen, maar verkrijgen hierdoor ook meer zelfvertrouwen en autonomie.

ONDERNEMERS/ INFORMELE SECTOR/ ERVARINGEN/ ONDERZOEK/ CONGO
FII G/0611

Caubergs Lisette

Het kleinbedrijf is vrouwelijk: ondernemen in Afrika

Brussel: NCOS; Leuven: ATOL, 1998. - 100p.
ISBN 90-71665-60-7

In dit boek komen Afrikaanse vrouwelijke ondernemers uit Congo-Brazzaville, Ghana, Rwanda en Togo aan het woord. Dankzij de getuigenissen van deze vrouwen krijgen we antwoorden op onder meer volgende vragen: is het vrouwelijk ondernemerschap in opkomst in Afrika? In welke sectoren zijn de vrouwelijke ondernemers vooral actief? Verschilt de vrouwelijke bedrijfsvoering van de mannelijke? Welke factoren beletten of bevorderen het ondernemerschap van Afrikaanse vrouwen? Op welke manier kunnen aan Afrikaanse vrouwen kredieten worden verleend voor de oprichting en de uitbouw van een bedrijf? Met deze publicatie wil het NCOS bijdragen tot een correctere beeldvorming over Afrika in het algemeen en Afrikaanse vrouwen in het bijzonder, want het loutere feit dat er sowieso iets bestaat als Afrikaanse vrouwelijke ondernemers is nog maar in weinig westerse geesten doorgedrongen.

ONDERNEMERS/ BEDRIJVEN/ ERVARINGEN/ ONTWIKKELINGSSAMENWERKING/ AFRIKA
EII I/0026

De Boodt Kristien, Caubergs Lisette**Femmes pionnières de Guinée: dix ans d'appui aux groupements d'autopromotion de Bangouya**

Paris: Karthala, 1998. - 174p.

De Belgische ontwikkelingshelpster Kristien De Boodt leidde van 1987-1994 een project in Bangouya in Guinee. Bedoeling van het project was de groententeelt, voornamelijk een activiteit van de vrouwen, te ondersteunen en verbeteren. Voor de plattelandsvrouwen van Bangouya is de groententeelt de belangrijkste bron van inkomsten. Het project startte met de introductie van nieuwe groenten die het goed bleken te doen op de lokale markten. Vrouwen begonnen meer samenwerken om o.a. een betere oogst te verkrijgen. Geld werd verzameld voor aankoop van landbouwmateriaal en meststoffen. Uit deze eerder losse samenwerking groeide in de loop der jaren een vastere overlegstructuur die zich ook met andere problemen van de vrouwen bezighield. Zo werd er een alfabetiseringscampagne ondernomen en werden gezondheidsproblemen aangepakt.

ONTWIKKELING/ ONTWIKKELINGSSAMENWERKING/ PLATTELANDSVROUWEN/ ONDERNEMERS/ GUINEE
FII G/0537

Everts Saskia**Gender and technology: empowering women, engendering development**

London: Zed Books, 1998. - 171p.

ISBN 1-85649-658-9

Sterk gericht op de economische emancipatie van de vrouwen via technologie, vormt dit boek een praktische handleiding voor de integratie van sekse in technologie en ontwikkeling. Het toont aan waarom een genderperspectief dient te worden geïntegreerd in technologische overgang, het onderzoekt de technologische noden van de vrouwen en kijkt hoe technologie emanciperend werkt- of juist niet.

TECHNOLOGIE/ ONDERNEMERS/ ONTWIKKELINGSLANDEN/ GENDER/ EMPOWERMENT
DIII4A/0132

International Labour Office**Zambian women entrepreneurs: going for growth**

Geneva: ILO, 2003. - 97p.

Een van de beleidsopties van het ILO (internationale arbeidsorganisatie) is het creëren van jobs via het stimuleren van startende bedrijfjes. Speciale aandacht gaat naar het activeren van vrouwelijke ondernemers. In dit rapport werd, gedurende 2002, onderzocht welke de factoren waren die vrouwen ertoe konden aanzetten om kleinschalige bedrijven op te starten in Zambia. Uit het onderzoek blijkt dat de vrouwen met hun bedrijfjes voor werkgelegenheid zorgen, gemiddeld 8 fulltime jobs. De meeste vrouwen werkten daarvoor in loondienst, wat erop wijst dat het zaken doen als een positieve loopbaanontwikkeling gezien wordt. Van de 118 ondernemende vrouwen waren er verschillende die eigenaar waren van meerdere bedrijfjes. De motivaties om als zakenvrouw te beginnen waren heel divers, maar konden grosso modo onder twee noemers samengebracht worden: als overlevingsstrategie of om hun diploma's en ervaringen te valideren.

ONDERNEMERS/ ZAMBIA/ AFRIKA/ ONDERZOEK
FII G/0740

Jacka Tamara

Women's work in rural China: change and continuity in an era of reform

Cambridge: Cambridge University Press, 1997. - 264p.

ISBN 0-521-59928-8

Sinds 1978 voert China een meer open koers op economisch vlak. In dit boek gaat de auteur na welke de gevolgen van deze hervormingen zijn voor de plattelandsvrouwen in China. De verandering in de economische koers hebben hun invloed gehad op de verdeling van de arbeid onder mannen en vrouwen. In China wordt arbeid ingedeeld in volgende begrippenparen: werk 'binnen' of 'buiten', 'licht' werk of 'zwaar' werk, 'ongeschoolde' of 'geschoolde' arbeid. Het eerste wordt met vrouwen geassocieerd, het tweede met mannen. Deze stereotyperingen beïnvloeden de mogelijkheden en keuzes van werk die vrouwen hebben. Het zijn echter geen statische begrippen en de inhoud ervan verandert ook doorheen de tijd, zodat de marge voor vrouwen wat groter wordt. Een succesvol, maar toch nog eerder bescheiden, resultaat is dat hier en daar vrouwen bedrijfjes opstarten. Deze familiale bedrijfjes worden door de overheid meer en meer gewaardeerd in het kader van een beleid dat meer marktgericht wil produceren.

ECONOMIE/ ARBEIDSVERDELING NAAR SEKSE/ ONTWIKKELINGSBELEID/ PLATTELANDSVROUWEN/ CHINA
EI G/0023

Prügl Elizabeth

The global construction of gender: home-based work in the political economy of the 20th century

New York: Columbia University Press, 1999. - 237p.

Volgens de economische theorie, zowel de marxistisch geïnspireerde als de liberale, zou het fenomeen thuisarbeid verdwijnen van zodra de productie naar de fabrieken zou worden overgeheveld. Na de industriële revolutie zien we dat thuisarbeid een internationaal fenomeen blijft. In de ontwikkelingslanden vormt het zelfs de belangrijkste economische activiteit in de informele sector. Vandaag komen daar de nieuwe thuiswerkers in de dienstensector bij. Zo lijkt het alsof thuisarbeid het antwoord is op de toenemende flexibilisering opgelegd door een globaliserende economie. In dit boek wordt het proces beschreven van een groep activisten in India en Europa die de economische situatie van de thuiswerkers wilden verbeteren door middel van een ILO verdrag. Thuisarbeid is voor vrouwen altijd al een dubieus gegeven geweest. In de ontwikkelingslanden bijvoorbeeld, werd het lange tijd beschouwd als een marginale overlevingsstrategie, dit in tegenstelling tot de mannelijke arbeid in grotere ondernemingen. Tegenwoordig wordt in het ontwikkelingsbeleid weer de klemtoon gelegd op het kleinschalige ondernemerschap van vrouwen.

THUISARBEID/ GENDER/ VERZORGINGSSTAAT/ INFORMELE SECTOR/ KOSTWINNERS/ ILO VERDRAGEN/
FII B/0537

Sarr Fatou

L'entrepreneuriat féminin au Sénégal: la transformation des rapports de pouvoirs

Paris: L'Harmattan, 1998. - 301p.

ISBN 2-7384-7313-x

Vrouwelijke ondernemers in Afrika: ze bestaan, maar hun pad loopt niet over rozen. Zo ook in Senegal, waar ondernemingen geleid door vrouwen, ondanks het falen van de Senegalese staat om de voorwaarden te scheppen die ondernemingen nodig hebben om zich te kunnen ontwikkelen, aan een doorbraak toe lijken. Het boek bestaat uit verschillende delen: na enkele inleidende beschouwingen over gender en development en het economische klimaat in Senegal wordt, aan de hand van interviews, stilgestaan bij de strategieën van vrouwelijke ondernemers om zich een plaats op de Senegalese markt te verwerven/

ONDERNEMERS/ ONTWIKKELINGSBELEID/ SENEGAL
EI G/0028

Seligmann Linda J. (ed.)

Women traders in cross-cultural perspective: mediating identities, marketing wares

Stanford: Stanford University Press, 2001. - 308p.

ISBN 0-8047-4053-4

Vrouwen die op de markt hun waren aan de man proberen te brengen staan centraal in deze publicatie. Voor vrouwen in ontwikkelingslanden is het verkopen op de markt een mogelijkheid om economisch te overleven. Hun deelname aan dit economisch proces wordt o.a. bepaald door de structuur van het huishouden, de arbeidsverdeling naar sekse, de heersende waarden en normen i.v.m. sekserollen in hun maatschappij. In de Filippijnse hooglanden bv. zijn er geen belemmeringen voor vrouwen om zich via handel op te werken. In die regio zijn zij de voornaamste verkopers van ambachtelijke producten. Dit is in contrast met de marktverkoopsters in Latijns-Amerika of India waar de meeste mannen een negatieve houding hebben tegen betaalde arbeid voor vrouwen. Deze laatste worden ternauwernood tot de markt toegelaten en dan enkel tot de minder winstgevende activiteiten. Vrouwen schipperen voortdurend tussen het huishouden en hun activiteiten op de markt. Niet zelden liggen deze laatste in het verlengde van hun huishoudelijke taken.

ONDERNEMERS/ ONTWIKKELINGSLANDEN/ INFORMELE SECTOR/ SEKSEROLLEN/ IDENTITEIT/ MOEDERSCHAP
EI A/0131

GLOBALISERING

Beneria Lourdes

Gender, development, and globalization: economics as if all people mattered

New York: Routledge, 2003. - 212p.

ISBN 0-415-92707-2

Het ontwikkelingsbeleid heeft lange tijd geen oog gehad voor het genderspect van haar ontwikkelingshulp. De laatste decennia is daar, mede dankzij de vrouwenbeweging, verandering in gekomen. Het besef dat een gevoerd ontwikkelingsbeleid en de daarmee samenhangende economische en sociale veranderingen, een andere impact heeft op mannen en dan op vrouwen dringt langzaam door. In dit boek bekijkt de auteur met een feministische blik de economische veranderingen die onder de noemer globalisering vallen. Ondanks het feit dat vrouwen wereldwijd heel wat stappen vooruit hebben gezet, is de auteur niet zo optimistisch als het gaat over de vorderingen op ontwikkelingsvlak. De globaliserende economie met haar sterk markgericht denken heeft in veel derdewereldlanden voor slechtere levensomstandigheden gezorgd.

GENDER/ GLOBALISERING/ ECONOMIE/ ONTWIKKELING/ FEMINISME/ ARBEIDSMARKT
FII I/0063

Bennholdt-Thomsen Veronika, Faracias Nicholas, Von Werlhof Claudia (eds.)

There is an alternative: subsistence and worldwide resistance to corporate globalization

Victoria: Spinifex Press; London: Zed Books, 2001. - 240p.

ISBN 1-84277-006-3

De laatste jaren is de term globalisering niet meer weg te denken uit economische en politieke artikels wereldwijd. Het lijkt een ingeburgerd en vaststaand gegeven. Niet zo voor de auteurs van 'There is an alternative'. Zij verzetten zich niet alleen, maar bieden ook alternatieven aan. Wat dit gevarieerd aanbod aan alternatieven met elkaar gemeen heeft is het geloof in de eigen kracht en creativiteit van individu en gemeenschap om duurzame oplossingen te zoeken voor problemen die zich stellen aan het begin van de 21 eeuw. In deze bundeling is er aandacht voor zowel theoretische beschouwingen als voor praktijkvoorbeelden uit de hele wereld. Het boek is opgedragen aan Maria Mies, eco-feministe van het eerste uur. De bijdragen in deze collectie zijn geïnspireerd door haar 'subsistence' theorie. Zij doelt daarmee op een economie die alleen produceert voor eigen behoefte en voor de lokale handel. Niet toevallig twee domeinen waar vrouwen actief in zijn.

ECONOMIE/ GLOBALISERING/ DUURZAME ONTWIKKELING/ INTERNATIONAAL
FII I/0047

Centre Tricontinental

Rapports de genre et mondialisation des marchés

Paris: L'Harmattan, 1999. - 183p.
ISBN 2-7384-7712-7

De toenemende liberalisering van de economie op mondiaal vlak heeft zijn invloed op de arbeidsmarktpositie van vrouwen. Economische globalisering blijkt bestaande ongelijkheden te versterken. Met name de ongelijke man-vrouw verhouding werd groter. Het is dus belangrijk om de effecten van de globalisering mede door een genderlens te bestuderen. De ongelijke machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen zijn niet louter terug te voeren tot biologische verschillen, maar zijn ingebed in een sociale, culturele en economische omgeving. Het is de maatschappij die de inhoud van de sekserollen bepaalt. De zogenaamde deregulering van arbeid en lonen, neveneffecten van de globalisering, treft de vrouwen dubbel zo hard. Men denke hierbij aan de 'vrijhandelzones' waar voor het grootste gedeelte vrouwen in slechte omstandigheden en voor lage lonen werken.

ARBEID/ ARBEIDSMARKT/ ECONOMIE/ GLOBALISERING/ GENDER/ INTERNATIONAAL
FII I/0037

Ehrenreich Barbara, Hochschild Arlie R. (eds.)

Global woman: nannies, maids and sex workers in the new economy

London: Granta Books, 2003. -328p.
ISBN 1-86207-588-3

Globalisering heeft niet alleen voor een stroom van zich wereldwijd verplaatsend kapitaal gezorgd, maar ook de migratie aangewakkerd. Veel vrouwen van de derde wereld migreren naar rijkere landen om hun families te kunnen onderhouden. Zij gaan werken als huishoudhulp, poetsvrouw, kindermisje of in de seksindustrie. De vrouwen laten hun gezin achter om de rijkere landen voor andermans kinderen te zorgen. Aldus creëren zij, volgens de auteurs, een zorgdeficit in hun eigen land. De vrouwen vertellen over hun ervaringen. zo komen ondermeer Vietnamese postorderbruiden, Mexicaanse kindermisjes, Thaise vrouwen in Japanse bordelen aan het woord.

ARBEID/ GLOBALISERING/ MIGRATIE/ ZORGARBEID/ HUISHOUDELIJKE ARBEID/ DIENSTMEISJES/ PROSTITUTIE/
ONTWIKKELINGSLANDEN
EII I/0038

Heward Christine, Bunwaree Sheila (eds.)

Gender, education and development: beyond access to empowerment

London: Zed Books, 1999. - 223p.
ISBN 1-85649-632-5

In dit boek wordt het verband onderzocht tussen gender, ontwikkeling en onderwijs in een aantal landen en culturen uit de derde wereld, van Ethiopië tot Sri Lanka, van Nepal tot Niger. Hoewel de toegang tot het onderwijs voor meisjes in deze landen de laatste decennia zeer sterk is toegenomen, heeft dit vooralsnog niet geleid tot een versmalling van de genderkloof. Zo profiteren vrouwen in zeer ongelijke mate van economische ontwikkelingen. In dat verband wordt ook de politiek van de Wereldbank aan de kaak gesteld, die het onderwijs in de derde wereld steeds louter in functie van een verhoging van de economische productiviteit heeft gezien. Deze formele onderwijsmodellen zorgen er niet zelden voor dat traditionele kennis die voor een bepaalde bevolkingsgroep levensnoodzakelijk is, niet meer of niet voldoende wordt doorgegeven.

ONTWIKKELINGSLANDEN/ ONDERWIJS/ GENDER/ MEISJES/ OVERHEIDSBELEID/ GLOBALISERING
FII I/0035

Hirata Helena, Le Doaré Hélène (eds.)

Les paradoxes de la mondialisation

Paris: L'Harmattan, 1998. - 188p.

ISBN 2-7384-6622-2

Wat betekent globalisering voor vrouwen? Wat betekent het voor de werkgelegenheid en de arbeidsomstandigheden van vrouwen? Zorgt het voor een grotere kloof tussen Noord en Zuid? Worden de tegenstellingen in de sociale verhoudingen hierdoor verzwakt of integendeel nog verscherp, en wat betekent dit voor de man-vrouwrelaties? Als we de veranderingen op het vlak van arbeid bekijken, zien we een tendens naar onzekere en flexibele arbeid. Dit is een internationaal fenomeen dat vooral vrouwen treft. De effecten van de globalisering zijn ook niet hetzelfde in het Noorden of het Zuiden. In het Zuiden zorgde de globalisering voor een paradoxale situatie: er zijn meer kansen voor vrouwen op de arbeidsmarkt, maar de arbeidsomstandigheden zijn slechter dan ooit. Het gaat vaak om onzeker werk onder slechte voorwaarden en door de delokalisering van de arbeid worden vrouwen in het Zuiden minder betaald dan vrouwen in het Westen.

ECONOMIE/ ARBEIDSMARKT/ FEMINISME/ GLOBALISERING/ LANDBOUW

EII G/0261

Kerr Joana, Sweetman Caroline (eds.)

Women reinventing globalisation

Oxford: Oxfam, 2003. - 157p.

ISBN 0-85598-492-9

Deze bundeling artikels is een tastbaar resultaat van het internationaal congres over vrouwen en ontwikkeling dat in 2002 in Mexico werd gehouden. De conferentie was vooral bedoeld om een beter inzicht te krijgen in het begrip globalisering en haar effect om vrouwenrechten en man-vrouwrelaties. Uit deze bundeling komen de diverse invalshoeken naar voren om de globalisering te analyseren. Eén rode draad door alle bijdragen heen is de vaststelling dat de mondialisering zoals ze zich vandaag manifesteert een bedreiging vormt voor de vooruitgang die vrouwen geboekt hebben in hun strijd tegen armoede en voor gelijke rechten. De auteurs pleiten dan ook voor een radicale actie om de globalisering op een koers te houden die de mensenrechten respecteert en voor ontwikkeling en vrede zorgt.

GLOBALISERING/ ECONOMIE/ MENSENRECHTEN/ OVERHEIDSBELEID/ FEMINISME/ GEZONDHEIDSZORG

M/0255

Marchand Marianne, Runyan Anne (eds.)

Gender and global restructuring: sightings, sites and resistances

London: Routledge, 2000. - 260p.

ISBN 0-415-22175-7

Feministische theorievorming en onderzoek hebben steeds meer terrein veroverd op vlak van de internationale politiek en economie. Het is in deze 'traditie' dat deze bundel essays zich plaatst. De bedoeling is om het verband tussen globalisering en gender te duiden. De auteurs willen verder gaan dan de conventionele interpretatie die aan het begrip globalisering wordt toegekend. Deze interpretatie is ofwel puur economisch ofwel enkel gefocust op de veranderende verhouding tussen markt en overheid. Hierbij worden een aantal thema's over het hoofd gezien, zoals de gevolgen van de globalisering op de lokale sociale, culturele en etnische verhoudingen. De auteurs richten hun aandacht in het bijzonder op de effecten van globalisering op de man-vrouw relaties.

FEMINISME/ ECONOMIE/ GENDER/ GLOBALISERING/ PRIVÉ OPENBAAR DEBAT/ MIGRATIE

FII I/0041

Mies Maria

Patriarchy and accumulation on a world scale: women in the international division of labour

London: Zed Books, 1998. - 251p.

ISBN 1-85649-735-6

Waarom wordt huishoudelijke arbeid in een kapitalistisch systeem niet betaald? Toen feministen in Europa en de Verenigde Staten zich deze vraag stelden, besloot de auteur bij het formuleren van een theorie hierover zich niet te beperken tot de huisvrouwen in het geïndustrialiseerde Noorden. Hoe was de situatie van de vrouwen in het Zuiden? Wat was hun relatie tot het kapitalisme? Er wordt heel wat arbeid verricht in de wereld die niet onder de door economen gehanteerde definitie van arbeid valt. Enkel betaalde arbeid wordt geregistreerd. Uitbuiting en onderdrukking van vrouwen is geen accidenteel verschijnsel maar is ingebed in structuren van een patriarchaal systeem. In dit boek wordt de relatie patriarchaat-kapitalisme onder de loep genomen, met name de houding tegenover vrouwenarbeid zowel in het Noorden als het Zuiden.

KAPITALISME/ ECONOMIE/ ARBEIDSVERDELING NAAR SEKSE/ FEMINISME/ GLOBALISERING

FII I/0039

Mies Maria, Bennholdt-Thomsen Veronika

The subsistence perspective: beyond the globalised economy

London: Zed Books; North Melbourne: Spinifex Press, 1999. - 246p.

ISBN 1-85649-776-3

Een radicaal alternatief bieden voor de globaliserende vrije markt en ons industrieel systeem, is de basisgedachte waarmee de twee auteurs aan de slag togen. Daarbij gingen zij niet over één nacht ijs, het boek is immers de neerslag van twintig jaar onderzoek, studie en activisme. Zij staan een economisch en politiek systeem voor dat niet gebaseerd is op de accumulatie van rijkdom, maar één dat respect toont voor de menselijke waardigheid, kwaliteit van leven en geluk. Dat zo een streven niet noodzakelijk utopisch is, bewijzen de reeds bestaande realisaties hiervan, onder verschillende vormen, zowel in het Noorden als in het zuiden, in plattelands- als in verstedelijkte gebieden. Deze bewegingen, vooral in het Zuiden, worden dikwijls geleid door vrouwen. Volgens de auteurs hanteren deze vrouwen een effectievere politieke strategie om te komen tot een gelijkwaardige samenleving dan deze die gehanteerd wordt door sommige westerse feministen.

GLOBALISERING/ ECONOMIE/ OVERHEIDSBELEID/ DUURZAME ONTWIKKELING/ FEMINISME

FII I/0040

Murphy Craig N. (ed.)

Egalitarian politics in the age of globalisation

Basingstoke: Palgrave, 2002. - 248p.

ISBN 0-333-79240-8

Bij globalisering wordt bijna automatisch gedacht aan de economische ontwikkelingen die op wereldvlak gebeuren. In deze publicatie worden de vrouwenbeweging en andere sociale bewegingen in internationale context bekeken. Zo wordt gesteld dat de vrouwenbeweging en de democratiseringsbewegingen succesvoller waren in het verwezenlijken van hun doelen dan de traditionele arbeidersbewegingen en ontwikkelingsorganisaties. Nieuwe democratieën ontstonden, vrouwen hebben in hun strijd voor gelijke kansen vooruitgang geboekt, maar de kloof tussen arm en rijk blijft. De vraag is dan ook of dit verschil in resultaat te wijten is aan een verschil in organisatie en strategie. Bijdragen uit de eerste en derde wereld geven hierop een genuanceerd antwoord.

SOCIALE BEWEGINGEN/ VROUWENBEWEGING/ GELIJKE KANSEN/ GENDER/ GLOBALISERING

FII B/0732

Raworth Kate

Trading away our rights: women working in global supply chains

Oxford: Oxfam International, 2004. - 101p.
ISBN 0-85598-532-2

De bevoorrading en productie voor onze supermarkten en kledingswinkels gebeurt meer en meer in ontwikkelingslanden. De mondialisering heeft miljoenen vrouwen in de derde wereld richting betaalde arbeid gedreven. Een broodnodig inkomen voor velen om hun gezin te kunnen onderhouden. In dit rapport worden de arbeidsomstandigheden beschreven waaronder deze vrouwen werken. Dikwijls werken met korte termijncontracten, het productieritme ligt hoog en het loon laag. Velen hebben geen recht op ziekteverlof of zwangerschapsverlof. De bedrijven in het Westen zetten de producenten in het Zuiden onder druk om de productiekosten te verlagen die op hun beurt de arbeidsters in slechte omstandigheden laten werken. De rechten van de meest kwetsbare bevolkingsgroepen worden zo uitgehold, niet alleen in de derde wereld maar ook in het rijkere Westen.

HANDEL/ GLOBALISERING/ ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN/ INTERNATIONAAL/ MENSENRECHTEN
EII G/0334

Rowbotham Sheila, Linkogle Stephanie (eds.)

Women resist globalization: mobilizing for livelihood and rights

London: Zed Books, 2001. - 206p.
ISBN 1-85649-877-8

In deze bundeling komt het verzet tegen de gevolgen van de globalisering aan bod. Gevolgen die vooral vrouwen hard treffen. Een verzet dat zowel in het Noorden als het Zuiden geleid wordt door basisbewegingen die uitsluitend uit vrouwen bestaan of waar vrouwen een beslissende rol in spelen. Een strijd die zich rond twee thema's concentreert namelijk de strijd voor het dagelijks overleven en de strijd voor mensenrechten. Het dagelijks overleven betekent voor vrouwen uit het Zuiden niet alleen voedsel en betaalde arbeid maar ook toegang tot basisvoorzieningen als onderwijs, gezondheidszorg, water en elektriciteit. Een globaliserende economie heeft, via het beleid van grote bedrijven, soms desastreuze gevolgen voor het milieu. Vrouwen verzetten zich hiertegen zoals uit casestudies uit India, Afrika en de Verenigde Staten blijkt.

GLOBALISERING/ ARMOEDE/ MENSENRECHTEN/ EMANCIPATIE/ MILIEU/ REPRODUCTIEVE RECHTEN
FII B/0712

Sachs Carolyn E.

Gendered fields: rural women, agriculture and environment

Boulder: Westview Press, 1996. - 205p.
ISBN 0-8133-2520-x

Dit boek schetst de gevolgen van de globalisering van de economie voor plattelandsvrouwen, zowel in geïndustrialiseerde als ontwikkelingslanden. De auteur spitst zich hierbij toe op enkele aspecten van het plattelandsleven: het bezit en vruchtgebruik van grond, de oogst en het werken met dieren. De ervaringen van plattelandsvrouwen worden niet enkel beschouwd in termen van hun sekse, maar ook in termen van sociale klasse en etniciteit. Aan de hand van historisch onderzoek, schriftelijke getuigenissen van plattelandsvrouwen en diepte-interviews bewijst de auteur dat de vernieling van het leefmilieu en de economische ontwikkeling ten gevolge van de globalisering de sociale en economische positie van plattelandsvrouwen vaak meer kwaad dan goed doen. Het boek eindigt met een optimistische noot: de pogingen van steeds meer vrouwen om zich te verenigen en zich samen te verzetten tegen trends en praktijken die hun bestaan op de helling zetten.

ARBEIDSVERDELING NAAR SEKSE/ ECOFEMINISME/ ECONOMIE/ ONTWIKKELINGSBELEID/ PLATTELANDSVROUWEN
EII A/0389